

رابطه سرمایه اجتماعی - فرهنگی و کیفیت زندگی ورزشکاران

نصیبه دلیر هروی¹

محمد عباسزاده²

تاریخ دریافت: 90/10/11 تاریخ پذیرش: 91/5/16

چکیده

در قرن اخیر، اهمیت‌دهی به مقوله عاملیت، توجه به بسیاری از مفاهیم مرتبط با انسان را با خود به همراه داشته که یکی از آن‌ها، کیفیت زندگی است؛ چیزی که می‌تواند از جمله شاخص‌های مهم توسعه انسانی به حساب آید. به همین خاطر، پژوهش حاضر در نظر دارد با سنجش کیفیت زندگی، ارتباط آن را با سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بررسی نماید.

روش تحقیق، پیمایشی بوده و ابزار اندازه‌گیری، پرسشنامه پاسخ بسته می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل ورزشکاران شهر تبریز به تعداد 95189 نفر بوده که از این تعداد، 400 نفر با استفاده از فرمول کوکران و به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده‌اند. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، اطلاعات حاصل شده توسط نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. همچنین، جهت آزمون فرضیه‌ها به تناسب سطوح سنجش متغیرها، از آزمون‌های ضریب همبستگی ۲ پیرسون و رگرسیون استفاده شده است.

یافته‌ها نشان می‌دهد، میزان کیفیت زندگی ورزشکاران در حد متوسط بوده و بین متغیرهای سرمایه اقتصادی، سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی همبستگی معنی‌داری وجود دارد. همچنین، براساس تحلیل رگرسیونی، متغیرهای مورد استفاده توانسته‌اند 14 درصد تغییرات مرتبط با متغیر وابسته را تبیین نمایند. سایر نتایج اینکه، متغیرهای اعتماد بین شخصی و سرمایه اقتصادی بیش از سایر متغیرهای مورد استفاده، بر کیفیت زندگی ورزشکاران تأثیر داشته‌اند.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی، اعتماد نهادی، اعتماد بین شخصی.

1. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز Nasim_dh@yahoo.com
2. استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه تبریز m.abbaszadeh1@yahoo.com

مقدمه

مفهوم کیفیت زندگی¹ در تحقیقات اجتماعی، مفهومی تازه است. در اواسط قرن بیستم، با توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها و پیشرفت علوم و تکنولوژی، انسان‌ها، به تدریج از رفاه بالاتر برخوردار شده و خواستار کیفیت زندگی بهتری شدند (قاسمی‌زاد و همکاران 1389: 1). در این راستا، در سه دههٔ اخیر، شاخص‌های توسعه انسانی، استانداردهای زندگی و مصرف، تحوُّلی در ادبیات توسعه از حیث اهداف و چشم‌انداز به وجود آورده‌اند که همگی به نوعی با موضوع کیفیت زندگی مرتبط هستند (عنبری، 1388: 15). لذا، علاوه بر اهمیت یافتن موضوع کیفیت زندگی از قرن بیستم، از آغاز این قرن نیز، بحث از کیفیت زندگی، با سازه‌های اجتماعی دیگری نظیر سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن همراه شده است.

در مورد تعریف کیفیت زندگی می‌توان گفت که اغلب صاحب‌نظران در این زمینه توافق دارند که کیفیت زندگی، حقایق مثبت و منفی زندگی را در کنار یکدیگر در نظر می‌گیرد. از طرفی آن را یک مفهوم ذهنی² و پویا³ قلمداد می‌نمایند. ذهنی به این معنا که به‌طور حتم باید توسط خود شخص، براساس نظر او و نه فرد جایگزین تعیین گردد و پویا یعنی در طی زمان تغییر خواهد کرد و لذا ضروری است در دوره‌ای از زمان‌اندازه‌گیری گردد (نجات، 1387: 58).

در کل می‌توان گفت، کیفیت زندگی متأثر از زمان، مکان، ارزش‌های فردی و اجتماعی است که می‌توان آن را در ابعاد فردی، جمعی، ذهنی و عینی مورد بررسی قرار داد؛ چیزی که پرداخت به آن می‌تواند موجبات ارتقای استانداردهای مادی بشری را سبب گردد (بنتام، 1789: 50). بنابراین، توجه به آن ضروری است، مهم‌تر اینکه یکی از دلایل عمده پرداخت به موضوع کیفیت زندگی می‌تواند چالش‌های فرا روی کشورهای صنعتی باشد؛ زیرا بیشتر کشورهای پیشرفته صنعتی از دهه 1960 میلادی از لحاظ مباحث کیفیت زندگی با چالش‌ها و مسائل بسیاری روبه‌رو شدند. به رغم این که کالاها، فرآورده‌ها و

1. Quality of life
2. Subjective
3. Dynamic

تسهیلات زندگی مادی به وفور در جامعه تولید و فراهم شده بود، اما جامعه انسانی از لحاظ جنبه‌های بوم‌شناسی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی با مسائل بزرگی روبه‌رو بود؛ از جمله آلودگی‌های زیست-محیطی، آسیب‌های اجتماعی، نابرابری فرصت‌های زندگی، حاشیه‌ای شدن گروه‌های اجتماعی، به ویژه گروه‌های مهاجر، تحرکات نزولی درون شهری بر اثر فقر، ریسک‌های متعدد اجتماعی و مواردی مانند آن. از این رو، بسیاری از کارشناسان و صاحب‌نظران مسائل توسعه در رشته‌های مختلف، به نقد و ارزیابی هدف‌های رشد و توسعه اقتصادی در کشورهای پیشرفته و صنعتی پرداخته و بر اولویت هدف‌های اجتماعی توسعه و کیفیت خدمات و کالاها و مناسب بودن آن‌ها با نیازها و شرایط زندگی مردم تأکید ورزیدند (حاج‌یوسفی، 1380: 30).

اگر بخواهیم ادبیات موجود را در متن مسائل فرهنگی-اجتماعی و هستی‌شناختی جامعه ایران تحلیل نماییم، متوجه خواهیم شد که یافته‌های پژوهشی گوناگون نشان می‌دهد که در ایران، کیفیت زندگی و شاخص‌های مهم و اساسی آن از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند (عنبری، 1387: 173). بنابراین، براساس برآیند مباحث مطرح شده می‌توان گفت که مطالعه جامع و علمی در مورد وضعیت کیفیت زندگی در ایران به ویژه در بین گروه‌های مختلف فرهنگی و اجتماعی از جمله گروه‌های ورزشکار ضروری و مهم به نظر می‌رسد؛ زیرا طبق نظر بویل¹، ورزش و ورزشکاری به کلیه سطوح جامعه نفوذ و سرایت داشته و بر بیشتر حوزه‌های کاری از جمله کیفیت زندگی افراد تأثیر ژرفی دارد (ویس، 1389: 36). به همین خاطر، در مقاله حاضر تلاش شده است به «کیفیت زندگی» یکی از اقسام مهم جامعه یعنی ورزشکاران پرداخته شده و در این اثنا، ارتباط برخی از عوامل اجتماعی از قبیل: سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی و اقتصادی با آن مورد بررسی قرار گیرد.

چارچوب نظری

هر بررسی علمی و تجربی از کیفیت زندگی بدون توجه به اصول، نظریه‌ها، مکاتب و حوزه‌های مختلف جامعه‌شناختی، روان‌شناختی و مواردی مانند آن نارسا و ناتمام خواهد

1. Boyle

بود. با توجه به زمینه‌های کیفیت زندگی و به ویژه اتیولوژی و سبب‌شناسی آن، کیفیت زندگی همچون بسیاری از پدیده‌های اجتماعی معلول علت واحدی نبوده و یک مجموعه به هم پیوسته، نیازمند بررسی کلیه عوامل و متغیرهای اجتماعی، روانی، فرهنگی، زیستی و اقتصادی در ارتباط متقابل با یکدیگر است (مختاری و نظری، 1389: 43).

از نظر میلز¹ (1985)، اصطلاح کیفیت زندگی به‌طور معمول یا به‌عنوان برآوردهای ذهنی رضایت‌مندی و بهزیستی توصیف می‌شود و یا مجموعه‌ای از ستانده‌های اقتصادی و اجتماعی که توسط افراد یا گروه‌ها به‌دست آمده است، اطلاق می‌شود. به باور برخی نیز، کیفیت زندگی را می‌توان همچون مفهومی عینی و ذهنی مورد بررسی قرار داد. در این رویکرد، کیفیت زندگی نه صرفاً بر ستانده‌های اقتصادی و اجتماعی، بلکه بر دستاوردهای سیاست‌ها و تأثیری که افراد از آن می‌پذیرند، تمرکز می‌یابد. هنگامی که کیفیت زندگی یک فرد در سطح جامعه در نظر گرفته می‌شود، این مفهوم با شرایط اجتماعی و محیطی موجود؛ مانند فعالیت اقتصادی، شرایط اقلیمی و نهادهای فرهنگی پیوند می‌خورد (مورای، 1998: 53).

دیوید فیلیپس²، کیفیت زندگی را در ابعاد فردی و جمعی مورد بررسی قرار می‌دهد. سطح فردی، مؤلفه‌های عینی و ذهنی را شامل می‌شود. لازمه کیفیت زندگی فردی در بعد عینی، تأمین نیازهای اساسی و برخورداری از منابع مادی جهت برآوردن خواست‌های اجتماعی شهروندان است و در بعد ذهنی، کیفیت زندگی، مرتبط با داشتن استقلال عمل در موارد زیرین می‌باشد:

۱. افزایش رفاه ذهنی شامل لذت‌جویی، رضایت‌مندی، هدفداری در زندگی و رشد

شخصی؛

۲. رشد و شکوفایی در مسیر سعادت و دگرخواهی؛

۳. مشارکت در سطح گسترده‌ای از فعالیت‌های اجتماعی.

کیفیت زندگی در بعد جمعی آن، بر ثبات و پایداری محیط فیزیکی و اجتماعی، منابع اجتماعی درون گروه‌ها؛ به انسجام مدنی، همکوشی و یکپارچگی، روابط شبکه‌ای گسترده و پیوندهای موقتی در تمامی سطوح جامعه، هنجارها و ارزش‌هایی اعم از اعتماد، نوع‌دوستی

1. Mills
2. David Philips

و رفتارهای دگرخواهانه، انصاف، عدالت اجتماعی و برابری طلبی تأکید دارد (فیلیپس، 2006: 242).

در تحلیل نهایی، کیفیت زندگی به‌عنوان تعادلی در تأمین و ارضای نیازهای زیست‌شناختی و انسانی و یکپارچه‌سازی مردم در عرصه‌ها و موقعیت‌های اجتماعی‌شان تعریف می‌شود که با تعیین قواعد تجربی نیازهای بشر مرتبط است (غفاری و امید، 1388: 10). سازمان بهداشت جهانی (1974) نیز «کیفیت زندگی» را نه فقط با نبود بیماری، بلکه به‌عنوان رفاه و آسایش کامل جسمی، روانی و اجتماعی تعریف کرده است (کاسچینگ و دیگران، 1998). طبق تعریف این سازمان، کیفیت زندگی شامل ابعادی چون سلامت فیزیکی، سلامت روانی، ارتباطات اجتماعی و محیط است. در تعریف اغلب دانشمندان نیز مفهوم کیفیت زندگی دربردارنده ابعاد فیزیکی، روانی، اجتماعی، روحی و بیماری افراد است (نجات، 1387: 58). حال با مقایسه تعاریف اندیشمندان مختلف در حوزه کیفیت زندگی این نکته عاید می‌گردد که کیفیت زندگی شامل سلامت جسمانی و روحانی افراد در راستای کاهش استرس‌های زندگی به‌منظور لذت از زندگی است؛ پژوهش حاضر نیز با چنین تعریفی به بررسی کیفیت زندگی پرداخته است.

حال که به لحاظ مفهومی، کیفیت زندگی تعریف شد، ضروری است که عوامل مرتبط با آن نیز شناسایی شوند. یکی از عوامل مرتبط با نوع نگرش و کنش انسان‌ها، سرمایه‌های اجتماعی افراد است (ممتاز، 1383: 151). سرمایه اجتماعی ریشه در آثار لیدا هانیفن¹ دارد. مفهوم سرمایه اجتماعی هانیفن با آثار تئوریسن فرانسوی، بوردیو² توسعه پیدا کرد. با توجه به دیدگاه بوردیو، سرمایه اجتماعی، مجموعه منابعی است که از طریق داشتن شبکه‌ای از روابط، شناخت متقابل به یک فرد تعلق پیدا می‌کند. سرمایه اجتماعی در روابط اجتماعی، وظایف و مقررات یا روابط بین افراد ظهور یافته و همچون دارایی یک فرد است که می‌تواند به منابع شبکه یا گروهی که به آن تعلق دارد، دسترسی پیدا کند (محمدپور، 1390: 72).

1. Lida Hanifen
2. Bordieu

پاتنام¹، سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از شبکه‌های اجتماعی، هنجارهای همیاری و اعتماد تعریف می‌کند. به اعتقاد وی، افراد از طریق مشارکت در شبکه‌های اجتماعی می‌توانند به سرمایه اجتماعی دسترسی پیدا بکنند (پاتنام، 1380: 285).

به اعتقاد پاتنام، ملاک سرمایه اجتماعی، اصل همیاری تعمیم یافته است. وی معتقد است گروه‌ها و جوامعی که این هنجارها حاکم بر آنها هستند و از آن پیروی می‌کنند، به شکل مؤثرتری می‌توانند بر کارهای گروهی فائق آیند.

تعریفی که جیمز کلمن² از سرمایه اجتماعی ارائه می‌دهد، مبتنی بر کارکرد آن در جامعه است. سرمایه اجتماعی یک هویت مستقلی نیست، بلکه انواع هویت‌های مختلفی است که دارای دو ویژگی مشترک می‌باشند: آنها همگی از بعضی ساختارهای اجتماعی تشکیل شده‌اند و فعالیت‌های خاص افرادی را که در این ساختار هستند، تسهیل می‌کنند (همان، 292).

در ارتباط با سرمایه اجتماعی و ارتباط آن با کیفیت زندگی می‌توان گفت که براساس نظر لین³، عناصر سرمایه اجتماعی با افزایش ارتباطات و افزایش سطح دسترسی به منابع، می‌توانند به ایجاد نتایج مطلوب مانند دارایی، قدرت، شهرت، سلامت جسمانی، سلامت روانی و رضایت از زندگی افراد منجر شوند. این عوامل علاوه بر آنکه بخشی از کیفیت زندگی محسوب می‌شوند، تأثیر مثبت و مستقیمی بر افزایش دیگر سطوح مرتبط با مفهوم کیفیت زندگی نیز دارند. محور تمامی پنداشت‌ها و تعاریف مطرح شده در خصوص سازه سرمایه اجتماعی در مقیاس فردی، بر کیفیت و ارزش روابط در بین افراد دور می‌زند و در مقیاس فرافردی، کیفیت و ارزش روابط در بین گروه‌ها، سازمان‌ها و نهادها مطرح نظر است. این کیفیت روابط، خود سازه‌ای مهم برای کیفیت زندگی است که جدای از سطح فردی، می‌تواند در محیط و مجموعه‌های مختلفی اعم از جامعه، محله، محیط کار، محیط تحصیل، خانواده و دیگر نهادها و سازمان‌های اجتماعی مطرح شود (استونز، 1379: 340). نتیجه ارتباط بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی اینکه، برخورداری از سرمایه اجتماعی بالا، باعث استفاده بهتر از منابع اجتماعی، تقلیل هزینه‌های اجتماعی و افزایش

1. Putenam
2. James Coleman
3. Lin

کارایی برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی و عمرانی در سطح جامعه می‌گردد. مطالعات متعددی نشان داده‌اند که عدم کارایی بسیاری از برنامه‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی اجرا شده در برخی مناطق جغرافیایی، مرتبط با کیفیت روابط و پیوندهای موجود در بین مردم با همدیگر و با ارگان‌های رسمی و هنجارهای تثبیت‌کننده آن‌ها بوده است. پس می‌توان ادعا کرد که کیفیت زندگی در ابعاد متفاوت خود (کیفیت محیطی، روانی، فیزیکی، اجتماعی، جسمی و روحی) تحت تأثیر کیفیت ارتباطات و پیوندهای اجتماعی (به‌عنوان مصادیقی از سرمایه اجتماعی) است (غفاری و اونق، 1385).

یکی دیگر از متغیرهایی که ارتباط آن با کیفیت زندگی مورد بررسی قرار گرفته است، سرمایه اقتصادی است. سرمایه اقتصادی به درآمد پولی و همچنین سایر دارایی‌های مالی اطلاق می‌شود که قابل تبدیل به پول بوده و ممکن است به شکل حقوق مالکیت درآیند. سرمایه اقتصادی به واسطه خصلتش در دنیای امروز به مثابه اشیاء مادی است که در مقابل تولید کالا و خدمات به کار می‌رود (بورديو، 1986: 52). از نظریه‌پردازان جامعه‌شناس در این حوزه می‌توان به دیدگاه کارل مارکس¹ اشاره کرد. مارکس در دیدگاه ماتریالیستی خود همواره بر این مطلب تأکید می‌کرد که ساختار اقتصادی، با اشکال مشخصی از آگاهی اجتماعی در ارتباط است. به‌طور کلی، وی شیوه تولید زندگی مادی را مبنای شکل‌گیری فرایندهای حیات اجتماعی، سیاسی و فکری می‌دانست (جلایی‌پور و محمدی، 1388: 78). به عبارت دیگر، می‌توان گفت که مارکس موقعیت اقتصادی افراد را مبنایی برای شکل‌گیری نگرش‌ها و دیدگاه‌های آن‌ها می‌دانست.

حال در خصوص سرمایه اقتصادی و ارتباط آن با کیفیت زندگی می‌توان گفت که به اعتقاد برخی از اقتصاددانان، اگر شرایط اقتصادی مطلوبی فراهم آید، کیفیت زندگی انسان به خودی خود بهبود می‌یابد. چون در اقتصاد شکوفا و توسعه‌یافته، نیازهای اساسی انسان تأمین خواهد شد.

نیازهای فرد در جهان امروز، از ترکیبی پرتنوع و مدام در حال تغییر برخوردار است. فهرست نیازهای انسان معاصر به دلیل زندگی در محیطی که به شدت تحت کنترل بازاری است که محرکه‌اش نوآوری است؛ از مرز هزار نیاز گذشته و جامعه مدرن بدون رشد

---

1. Karl Marx

مصرف نمی‌تواند به حیات خود ادامه دهد. به هر حال، دامنه نیازهای مادی انسان مدام رو به گسترش است. شاید حق با صاحب‌نظران اقتصادی است که می‌گویند در کشورهای پیشرفته و توسعه‌یافته، به یمن مدیریت اقتصادی کارآمد، سطح زندگی مردم به‌طور متوسط بهبود یافته و بخش‌های مهمی از جمعیت این کشورها از موهبت رفاه مادی برخوردار شده‌اند (خوارزمی، 1387).

به غیر از مارکس، از جمله تلاش‌های دیگری که به تفصیل در حوزه نظریه‌های اقتصادی صورت گرفته است؛ به کار جاستر و همکارانش¹ (1981) مربوط می‌شود که به دنبال پُل زدن میان شکاف در شیوه تفکر اقتصاددانان درباره احساس بهزیستی مادی و شیوه تفکر دیگر عالمان اجتماعی نسبت به این امر بوده‌اند (مختاری و نظری، 1389: 62). آخرین متغیری که ارتباط آن با کیفیت زندگی مورد بررسی قرار گرفته است، سرمایه فرهنگی است. مفهوم سرمایه فرهنگی، نزدیک به مفهوم وبری شیوه زندگی است که شامل مهارت‌های خاص، سلیقه، نحوه سخن گفتن، مدارک تحصیلی و شیوه‌هایی است که فرد از طریق آن خود را از دیگران متمایز می‌کند. تئوری سرمایه فرهنگی بر آن سرمایه‌ای تأکید می‌کند که در آن، افراد، گروه‌ها و طبقات موجود در جامعه در مورد چیزی که مردم به آن اهمیت می‌دهند، با همدیگر رقابت می‌کنند (ممتاز، 1383: 151 - 152).

در زمینه تأثیر مؤلفه‌های فرهنگی در نگرش‌ها و دیدگاه‌های بشر، ماکس وبر یک سری نظریاتی ارائه کرده است. وی در بررسی‌های جامعه‌شناختی خود، هر جامعه را به گروه‌ها و قشرهایی تقسیم‌بندی می‌کند که هر یک از آن‌ها دارای سبک زندگی، نگرش‌ها و جهان‌بینی‌های ویژه‌ای می‌باشند (جلائی‌پور و محمدی، 1388: 314).

یکی از بدیهی‌ترین و عینی‌ترین بعد سرمایه فرهنگی، مصرف کالاهای مختلف فرهنگی در میان اقشار مختلف جامعه است که خود می‌تواند تابعی از متغیرهای گوناگون فردی و اجتماعی بوده باشد. سرمایه فرهنگی عینیت یافته در اشیاء مادی، رسانه‌ها، نوشتار، نقاشی، ابزار و نظایر آن و به‌طور کلی در مادیت آن قابل انتقال است. لذا، کالاهای فرهنگی را می‌توان هم به صورت مادی (که منجر به سرمایه اقتصادی می‌شود) و هم به صورت نمادی (که منجر به سرمایه فرهنگی می‌شود) تشخیص داد (محمدپور، 1390: 77).

در خصوص سرمایه فرهنگی و ارتباط آن با کیفیت زندگی می‌توان گفت که به اعتقاد فلانگان¹ از جمله عوامل مؤثر بر کیفیت زندگی، دسترسی به خدمات با کیفیت آموزشی و خدمات فرهنگی، امکانات تفریحی، دسترسی به اینترنت پرسرعت، وسایل ارتباطی مدرن و دسترسی به امکانات ورزشی و مواردی مانند آن است. در تأیید این امر، بر طبق نظریه بورديو نیز با توجه به اینکه سرمایه فرهنگی شامل دانش فرهنگی انباشته‌ای است و مانند یک رابطه اجتماعی کار می‌کند، بنابراین، می‌تواند از جمله عوامل مؤثر بر روی کیفیت زندگی بوده و باعث بهبود آن گردد.

پیشینه تجربی

اونق، در سال 1384 در رساله خویش، به بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی (مطالعه موردی شهر گنبد کاووس) می‌پردازد. نتایج تحقیق ایشان نشان می‌دهد که رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در سطح 99 درصد معنی دار بوده است (اونق، 1384).

گروسی و همکارانش در سال 1387، در تحقیقی با عنوان «سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در شهر کرمان» به شناسایی سطح سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی و ارتباط این دو متغیر در محلات مختلف شهر کرمان پرداختند. نتایج حاصله نشان داد، سطح سرمایه اجتماعی در دسترس با سطح کیفیت زندگی ارتباط معنی‌داری داشته است (گروسی و نقوی، 1387).

احمدی در سال 1388، در تحقیقی به بررسی عوامل اقتصادی و اجتماعی مرتبط با کیفیت زندگی مردم بیرجند پرداختند. نتایج به دست آمده از تحقیق ایشان نشان می‌دهد که کلیه این روابط، معنی‌دار و مستقیم بوده است (احمدی، 1388).

قاسمی‌زاد در سال 1389، در پژوهشی، به بررسی مقایسه‌ای رابطه بین کیفیت زندگی با سرمایه اجتماعی فرزندان شاهد و ایثارگر فارس پرداختند. ضریب همبستگی پیرسون نشان داد بین متغیرهای کیفیت زندگی و سرمایه اجتماعی همبستگی مثبت و معنی‌دار وجود دارد (قاسمی‌زاد، 1389).

ماجدی و لهسایی‌زاده (1385)، در مطالعه خود که به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی پرداختند، به این نتیجه رسیدند که سطح بالای سرمایه اجتماعی به احتمال زیاد به سطح بالای رضایت از زندگی و کیفیت زندگی منجر می‌شود.

روسلان و همکاران¹ (2010) به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی پرداخته و به این نتیجه رسیدند که دو متغیر کیفیت زندگی و سرمایه اجتماعی با یکدیگر ارتباط معنی‌داری داشته و بر روی یکدیگر تأثیر مثبتی می‌گذارند. نیلسون و همکاران² (2006) دریافتند افراد با سرمایه اجتماعی کم از کیفیت زندگی پایینی برخوردارند. شلدون و مور³، در کار کلاسیک خود، تحت عنوان «شاخص‌های اجتماعی، تغییرات، مفاهیم و اندازه‌گیری‌ها» تمامی شاخص‌های اجتماعی را بازبینی کرده و علاوه بر شاخص‌های اقتصادی، موضوعات تازه‌ای را استخراج و گزارش نمودند. برخی از این موارد عبارت است از: وضعیت دانش و فن‌آوری، جنبه‌های گوناگون اِتام فراغت، میزان رضایت‌مندی و آسایش فردی. در ادامه، آن‌ها نتیجه گرفتند که هر تغییری در کیفیت زندگی افراد، به نوعی مترادف با برخی تغییرات در کمیت‌های معینی از زندگی آنان است (مختاری و نظری، 1389: 64).

با توجه به تحقیقات صورت گرفته، مشخص شد، اکثر تحقیقات انجام یافته روی گروه‌هایی بوده است که به نوعی از ویژگی ناتوانی و یا در معرض ناتوانی بودن برخوردارند، و فور مقالات در ارتباط با کیفیت زندگی بیماران خاص و مواردی مانند آن دلیلی بر این مدعاست، به همین خاطر، تلاش شد براساس نتایج یافته‌های پیشین، نوع جامعه آماری، متفاوت‌تر انتخاب شود؛ زیرا علی‌الاصول انتظار می‌رود، کیفیت زندگی ورزشکاران در حد بسیار بالایی باشد، ولی نتیجه آنطور که انتظار می‌رود، نیست. بنابراین در تحقیق حاضر سعی شده است با مد قرار دادن نتایج و اهم متغیرهای تحقیقات پیشین، به بحث و بررسی جامع‌تر پیرامون کیفیت زندگی ورزشکاران در ارتباط با انواع سرمایه‌ها، پرداخته شود؛ چیزی که از طریق آزمون فرضیه‌های زیر محقق گشته است:

1. Roslan et al
2. Nilsoon et al
3. Sheldon, Moore

فرضیه‌های تحقیق

- بین سرمایه اجتماعی و ابعاد آن (اعتماد بین شخصی، اعتماد نهادی و مشارکت اجتماعی) و کیفیت زندگی ورزشکاران رابطه وجود دارد.
- بین سرمایه اقتصادی و کیفیت زندگی ورزشکاران رابطه وجود دارد.
- بین سرمایه فرهنگی و کیفیت زندگی ورزشکاران رابطه وجود دارد.

روش‌شناسی

روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش براساس هدف تحقیق، از نوع کاربردی بوده و از این حیث، محقق در صدد است راهکارهایی عملی در جهت بهبود کیفیت زندگی ورزشکاران ارائه نماید. براساس نحوه گردآوری داده‌ها، پیمایشی است؛ یعنی از این منظر، محقق در جامعه‌ای نسبتاً وسیع با گردآوری داده‌های لازم، در نظر دارد تأثیرات علی سرمایه اجتماعی با ابعاد آن، سرمایه اقتصادی و فرهنگی را بر کیفیت زندگی تبیین نماید.

جامعه آماری و نمونه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر دربرگیرنده تمامی ورزشکاران (زن و مرد) شهر تبریز در سال 1390 به تعداد 95189 نفر بوده که از این تعداد، 400 نفر براساس فرمول کوکران و به شیوه نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی، انتخاب گشته‌اند. داده‌های به دست آمده از نمونه منتخب، به توسط نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

تعاریف مفهومی و عملیاتی

الف. کیفیت زندگی

کیفیت زندگی از نظر لغوی به معنی چگونگی زندگی کردن است. طبق تعریف سازمان جهانی بهداشت، کیفیت زندگی عبارت است از درک فرد از وضعیت کنونی اش با توجه به فرهنگ و نظام ارزشی که در آن زندگی می‌کند و ارتباط این دریافت‌ها با انتظارات، استانداردها و اولویت‌های مورد نظر (نجات، 1387: 59). برای سنجش کیفیت زندگی در این تحقیق، ابعادی از قبیل: 1. بعد جسمانی با معرف‌های، وجود آسیب‌دیدگی در گردن،

پشت، بازوان، احساس کشیدگی، انقباض یا عدم انعطاف در ستون فقرات و...؛ 2. بعد سلامت روحی روانی با معرف‌های داشتن دیدگاه انتقادی نسبت به خود، داشتن احساس افسردگی، داشتن احساس ترس یا تشویش و نگرانی و...؛ 3. بعد میزان استرس در ارتباط با خانواده، روابط با دیگران مهم در زندگی، مسائل مالی و مواردی مانند آن؛ 4. رضایتمندی و لذت از زندگی با معرف‌های میزان بروز احساسات درونی، میزان تجربه آرامش؛ آسودگی و یا رفاه در زندگی و...؛ 5. بعد عامل شخصی با معرف‌های میزان رضایت از زندگی شخصی، رضایت از زندگی عاطفی، رضایت شغلی و... در قالب طیف لیکرت، مد نظر بوده‌اند.

ب. سرمایه اجتماعی

پاتنام¹، سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از شبکه‌های اجتماعی، هنجارهای همیاری و اعتماد تعریف می‌کند. به عقیده وی، افراد از طریق مشارکت در شبکه‌های اجتماعی می‌توانند به سرمایه اجتماعی دسترسی پیدا بکنند. در تحقیق حاضر، مؤلفه‌های اعتماد اجتماعی (اعتماد نهادی، اعتماد بین شخصی) و مشارکت اجتماعی سازه سرمایه اجتماعی مد نظر بوده است.

اعتماد بین شخصی بدین معناست که افراد یک اجتماع، یکدیگر را مفید، صادق و با انصاف بدانند و اعتماد نهادی، یعنی مقبولیت، کارایی و محبوبیت دولت و نهادها و سازمان‌های دولتی در بین مردم جامعه (پاتنام، 1384: 16).

برای سنجش اعتماد بین شخصی، از معرف‌هایی چون، میزان اعتماد به دوستان، خویشاوندان و... و برای سنجش بعد اعتماد نهادی، از معرف‌هایی چون، میزان اعتماد به دستگاه قضایی، نیروی انتظامی، شهرداری، مجلس، دولت و مواردی مانند آن در سطح سنجش رتبه‌ای و در قالب طیف لیکرت استفاده شده است.

مشارکت اجتماعی به معنای مشارکت کردن و سهمی در چیزی یافتن و از آن سود بردن و یا در گروهی شرکت جستن است (بیرو، 1366: 257 - 258). برای سنجش مشارکت اجتماعی از معرف‌هایی چون، میزان مشارکت در انتخابات، نهادهای خیریه، مراسم مذهبی، محلی و مواردی مانند آن در سطح سنجش رتبه‌ای و در قالب طیف لیکرت استفاده شده است.

ج. سرمایه اقتصادی

سرمایه اقتصادی به درآمد پولی و همچنین سایر منابع و دارایی‌های مالی اطلاق می‌شود. برای سنجش سرمایه اقتصادی در این تحقیق، از معرف‌هایی مانند میزان درآمد ماهیانه پاسخگو، میزان قیمت تقریبی ماشین و مسکن وی در قالب طیف لیکرت و در سطح سنجش رتبه‌ای استفاده شده است.

د. سرمایه فرهنگی

سرمایه فرهنگی، مجموعه‌ای از دانش‌هاست که به شکل کالاها و ابزار فرهنگی نیز ظاهر می‌شود. کالاهای فرهنگی جزء سرمایه فرهنگی شناخته شده است، چون این کالاها و ابزارها می‌توانند بر روابط متقابل اجتماعی و ایجاد شبکه‌های اجتماعی نقش داشته باشند یا حداقل بر آن تأثیر بگذارند (ممتاز، 1383: 151-152). برای سنجش سرمایه فرهنگی، از معرف‌هایی چون، میزان استفاده از تلویزیون، رادیو، موسیقی، میزان کار با اینترنت و مواردی مانند آن در سطح سنجش رتبه‌ای و در قالب طیف لیکرت استفاده شده است.

اعتبار و پایایی ابزار پژوهش

در تحقیق حاضر، برای ارزیابی اعتبار وسیله اندازه‌گیری، اعتبار محتوایی¹ مدنظر قرار گرفت. مراد اینکه سعی شد فضای مفهومی سازه‌های مورد بررسی، با طرح معرف‌های جامع پوشش داده شود. برای ارزیابی پایایی² وسیله اندازه‌گیری از ضریب آلفای کرونباخ³، استفاده گردید. دامنه آلفای کرونباخ بین صفر و یک است. هر اندازه میزان ضریب پایایی به تفکیک سازه‌های مورد بررسی نزدیک به یک باشد (حداقل 0/7) مقدار پایایی مورد قبول خواهد بود.

نتایج تحلیل پایایی انجام گرفته برای گویه‌های مرتبط با متغیرهای مستقل (سرمایه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) و متغیر وابسته (کیفیت زندگی) نشان می‌دهد، پایایی گویه‌ها در سطح مطلوبی می‌باشد. نتایج تحلیل پایایی سنجه‌های پرسشنامه در جدول شماره (1) آمده است.

1. Content Validity
2. Reliability
3. Chronbach Alpha

جدول شماره 1. نتایج ضریب تحلیل پایداری سنج‌های پرسشنامه

متغیرها	نوع متغیر	تعداد گویه	ضریب آلفای کرونباخ
کیفیت زندگی	وابسته	37	0/87
سرمایه اقتصادی	مستقل	5	0/75
سرمایه اجتماعی	مستقل	30	0/85
سرمایه فرهنگی	مستقل	11	0/75

یافته‌های تحقیق

در تحقیق حاضر، اکثریت پاسخگویان مرد بوده و با لحاظ وضعیت تأهل، اندکی بیش از نصف آنان متأهل هستند. میانگین سن پاسخگویان 29 سال بوده و بیشتر آزمودنی‌ها دارای مدرک لیسانس می‌باشند. نکته قابل توجه اینکه از تعداد کل نمونه آماری، 48/9 درصد، ورزشکار حرفه‌ای، 42/3 درصد دارای مقام استانی و 33/4 درصد دارای مقام کشوری، 5/1 درصد دارای مقام آسیایی و 2/5 درصد دارای مقام جهانی بوده‌اند. از تعداد کل پاسخگویان، 16/7 درصد شاغل بخش خصوصی، 19/2 درصد شاغل بخش دولتی، 23/8 درصد بیکار، 21/3 درصد دارای شغل آزاد می‌باشند.

کیفیت زندگی

با توجه به آماره‌های مندرج در جدول شماره 2، مشخص شد، میانگین کیفیت زندگی ورزشکاران در حد تقریباً متوسط می‌باشد (جدول شماره 2).

جدول شماره 2. آماره‌های پراکندگی مرتبط با میزان کیفیت زندگی ورزشکاران و ابعاد آن

متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	چولگی	دامنه تغییرات	مینیمم	ماکزیمم	متوسط
کیفیت زندگی	155/81	19/04	362/64	0/30	99	109	208	158/5
جسمانی	24/176	4/782	22/87	-0/86	25	5	30	23/75
روحی روانی	23/44	4/53	20/59	-0/008	26	10	36	23
استرس	26/08	7/82	61/17	0/13	35	7	42	24/5
رضایت‌مندی	26/68	4/42	19/59	-/06	22	14	36	25
عامل شخصی	52/08	9/17	84/18	-0/29	53	19	72	45/5

سرمایه اجتماعی و ابعاد آن

الف. برای سنجش میزان سرمایه اجتماعی 30 گویه طرح شده بود. براساس آماره‌های توصیفی، میزان سرمایه اجتماعی در بین ورزشکاران در حد متوسط به بالا می‌باشد. برای آزمون رابطه بین متغیرها (سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی) از آزمون ۲ پی‌رسون استفاده گردید. نتایج نشان داد، بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی، رابطه معنی‌دار خطی مستقیمی وجود دارد. بر این اساس، می‌توان گفت که هرچه میزان سرمایه اجتماعی ورزشکاران بالا باشد، به همان اندازه، کیفیت زندگی آنان نیز ارتقاء می‌یابد؛ عکس آن نیز صادق است. همچنین بین متغیر سرمایه اجتماعی با ابعاد متغیر وابسته شامل رضایت‌مندی و لذت از زندگی، بعد روحی روانی و عامل شخصی رابطه معنی‌دار خطی مستقیم وجود داشته، ولی بین متغیر سرمایه اجتماعی با ابعاد میزان استرس و بعد جسمانی متغیر وابسته، رابطه معنی‌داری حاصل نیامده است.

ب. برای سنجش میزان اعتماد بین شخصی، 13 گویه طرح گردید. براساس آماره‌های توصیفی، میزان اعتماد بین شخصی در بین ورزشکاران در حد متوسط به بالا است. برای آزمون رابطه بین متغیرها (اعتماد بین شخصی و کیفیت زندگی) از آزمون ۲ پی‌رسون استفاده گردید. نتایج نشان داد بین اعتماد بین شخصی و کیفیت زندگی رابطه معنی‌دار خطی مستقیمی وجود دارد، بر این اساس می‌توان گفت، هرچه میزان اعتماد بین شخصی ورزشکاران بالا باشد، به همان اندازه کیفیت زندگی آنان نیز ارتقاء می‌یابد؛ عکس آن نیز صادق است.

ج. برای سنجش میزان اعتماد نهادی، 9 گویه طرح شده بود. براساس آماره‌های توصیفی، میزان اعتماد نهادی در بین ورزشکاران در حد متوسط به بالاست. برای آزمون رابطه بین متغیرها (اعتماد نهادی و کیفیت زندگی) از آزمون ۲ پی‌رسون استفاده گردید. نتایج نشان داد بین اعتماد نهادی و ورزشکاران با کیفیت زندگی آنان، رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

د. برای سنجش میزان مشارکت اجتماعی 8 گویه طرح شده بود. براساس آماره‌های توصیفی، میزان مشارکت اجتماعی در بین ورزشکاران در حد اندکی متوسط به بالاست. برای آزمون رابطه بین متغیرها (مشارکت اجتماعی و کیفیت زندگی) از آزمون ۲ پی‌رسون

استفاده گردید. نتایج حاصله نشان داد، بین مشارکت اجتماعی ورزشکاران با کیفیت زندگی آنان رابطه معنی‌داری وجود ندارد (جدول شماره 3).

جدول شماره 3. آزمون همبستگی پیرسون و آماره‌های پراکندگی مرتبط با سازه‌های مورد بررسی و ابعاد آن

آماره‌های پراکندگی مرتبط با سرمایه اجتماعی								
متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	جولگی	دامنه تغییرات	مینیمم	ماکزیمم	متوسط
سرمایه اجتماعی	115/05	16/82	283/0	-0/34	101	54	155	104/5
سرمایه اجتماعی و مجموع کیفیت زندگی					sig= 0/001		r=0/226	
سرمایه اجتماعی و بعد جسمانی کیفیت زندگی					sig=0/425		r=0/048	
سرمایه اجتماعی و بعد میزان استرس سازه کیفیت زندگی					sig=0/633		r= -0/029	
سرمایه اجتماعی و بعد روحی روانی کیفیت زندگی					sig=0/003		r=0/175	
سرمایه اجتماعی و بعد رضایتمندی از زندگی سازه کیفیت زندگی					sig=0/000		r=0/287	
سرمایه اجتماعی و بعد عامل شخصی سازه کیفیت زندگی					sig=0/001		r=0/213	
آماره‌های پراکندگی مرتبط با اعتماد بین شخصی								
متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	جولگی	دامنه تغییرات	مینیمم	ماکزیمم	متوسط
اعتماد بین شخصی	55/12	5/94	35/39	-0/35	32	37	69	53
اعتماد بین شخصی و کیفیت زندگی					sig=0/000		r=0/321	
آماره‌های پراکندگی مرتبط با اعتماد نهادی								
متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	جولگی	دامنه تغییرات	مینیمم	ماکزیمم	متوسط
اعتماد نهادی	31/29	8/28	68/63	-0/23	43	9	52	30/5
اعتماد نهادی و کیفیت زندگی					sig=0/065		r=0/113	
آماره‌های پراکندگی مرتبط با مشارکت اجتماعی								
متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	جولگی	دامنه تغییرات	مینیمم	ماکزیمم	متوسط
مشارکت اجتماعی	28/49	8/49	72/10	-0/15	40	8	48	28
مشارکت اجتماعی و کیفیت زندگی					sig=0/070		r=0/108	

سرمایه اقتصادی

برای سنجش میزان سرمایه اقتصادی 5 گویه طرح شده بود. براساس آماره‌های توصیفی، میزان سرمایه اقتصادی در بین ورزشکاران در حد متوسط می‌باشد. برای آزمون رابطه بین متغیرها (سرمایه اقتصادی و کیفیت زندگی) از آزمون ۲ پیرسون استفاده گردید. نتایج حاصله نشان داد، بین سرمایه اقتصادی و کیفیت زندگی، رابطه معنی‌دار خطی مستقیمی وجود دارد. بر این اساس می‌توان گفت، هرچه میزان سرمایه اقتصادی ورزشکاران بالا باشد، به همان اندازه، کیفیت زندگی آنان نیز ارتقا می‌یابد؛ عکس آن نیز صادق است. همچنین بین متغیر سرمایه اقتصادی با ابعاد متغیر وابسته شامل رضایت‌مندی و لذت از زندگی، بُعد روحی روانی و عامل شخصی رابطه معنی‌دار خطی مستقیم وجود داشته، ولی بین متغیر سرمایه اقتصادی با ابعاد میزان استرس و بعد جسمانی متغیر وابسته رابطه معنی‌دار حاصل نیامده است (جدول شماره 4).

جدول شماره 4. آزمون همبستگی پیرسون و آماره‌های پراکندگی مرتبط با سرمایه اقتصادی

آماره‌های پراکندگی مرتبط با سرمایه اقتصادی							
متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	جولگی	دامنه تغییرات	مینیمم	ماکزیمم متوسط
سرمایه اقتصادی	17/27	5/06	25/7	0/27	25	5	30
آزمون پیرسون: سرمایه اقتصادی و مجموع کیفیت زندگی		سطح معنی‌داری 0/001 شدت همبستگی 0/193					
آزمون پیرسون: سرمایه اقتصادی و بُعد جسمانی سازه کیفیت زندگی		سطح معنی‌داری 0/554 شدت همبستگی 0/031-					
آزمون پیرسون: سرمایه اقتصادی و بُعد میزان استرس سازه کیفیت زندگی		سطح معنی‌داری 0/353 شدت همبستگی 0/049					
آزمون پیرسون: سرمایه اقتصادی و بُعد روحی روانی سازه کیفیت زندگی		سطح معنی‌داری 0/001 شدت همبستگی 0/178					
آزمون پیرسون: سرمایه اقتصادی و بُعد رضایت‌مندی و لذت سازه کیفیت زندگی		سطح معنی‌داری 0/027 شدت همبستگی 0/116					
آزمون پیرسون: سرمایه اقتصادی و عامل شخصی سازه کیفیت زندگی		سطح معنی‌داری 0/000 شدت همبستگی 0/273					

سرمایه فرهنگی

برای سنجش میزان سرمایه فرهنگی، 11 گویه طرح شده بود. براساس آماره‌های توصیفی، میزان سرمایه فرهنگی در بین ورزشکاران در حد اندکی متوسط به بالاست. برای آزمون رابطه بین متغیرها (سرمایه فرهنگی و کیفیت زندگی) از آزمون ۲ پیرسون استفاده گردید. نتایج نشان داد بین سرمایه فرهنگی و کیفیت زندگی در مجموع، رابطه معنی‌دار خطی مستقیمی وجود ندارد، ولی بین سرمایه فرهنگی و بعد میزان استرس سازه کیفیت زندگی همبستگی معنی‌دار معکوس و بین سرمایه فرهنگی و ابعاد رضایت‌مندی و لذت از زندگی و عامل شخصی سازه کیفیت زندگی همبستگی معنی‌دار خطی مستقیمی وجود دارد. جدول شماره 5. آزمون همبستگی پیرسون و آماره‌های پراکنندگی مرتبط با سرمایه فرهنگی و کیفیت زندگی و ابعاد آن

آماره‌های پراکنندگی مرتبط با سرمایه فرهنگی								
متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	جولگی	دامنه تغییرات	مینیمم	ماکزیمم	متوسط
سرمایه فرهنگی	38/65	10/55	111/48	-0/31	54	11	65	38
آزمون پیرسون: سرمایه فرهنگی و مجموع کیفیت زندگی			سطح معنی‌داری 0/35 شدت همبستگی 0/059					
آزمون پیرسون: سرمایه فرهنگی و بعد جسمانی سازه کیفیت زندگی			سطح معنی‌داری 0/816 شدت همبستگی 0/013-					
آزمون پیرسون: سرمایه فرهنگی و بعد میزان استرس سازه کیفیت زندگی			سطح معنی‌داری 0/125 شدت همبستگی 0/026-					
آزمون پیرسون: سرمایه فرهنگی و بعد روحی و روانی سازه کیفیت زندگی			سطح معنی‌داری 0/054 شدت همبستگی 0/332					
آزمون پیرسون: سرمایه فرهنگی و بعد رضایت‌مندی و لذت از زندگی سازه کیفیت زندگی			سطح معنی‌داری 0/002 شدت همبستگی 0/176					
آزمون پیرسون: سرمایه فرهنگی و بعد عامل شخصی سازه کیفیت زندگی			سطح معنی‌داری 0/004 شدت همبستگی 0/167					

تحلیل‌های چند متغیره برای تحلیل رگرسیونی

هدف از تحلیل رگرسیون، مشخص نمودن سهم و تأثیر متغیرهای عمده تحقیق در تبیین و پیش بینی تغییرات متغیر وابسته است. نتایج حاصل از روش رگرسیون گام به گام انجام یافته نشان میدهد که رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته، تأیید شده و متغیر وابسته کیفیت زندگی بیشتر از اعتماد بین شخصی و سرمایه اقتصادی تأثیر پذیرفته است. همچنین متغیرهای سرمایه فرهنگی، اعتماد نهادی و مشارکت اجتماعی از مدل خارج شده‌اند. نتیجه نهایی اینکه ضریب تبیین تصحیح شده حکایت از آن دارد که حدود 14 درصد تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل (اعتماد بین شخصی و سرمایه اقتصادی) تبیین شده است (جدول شماره 6).

جدول شماره 6. آماره‌های تحلیل رگرسیون چند متغیره کیفیت زندگی ورزشکاران

متغیر	بنا	T	سطح معنی‌داری	ضریب همبستگی چندگانه	0/381
اعتماد بین شخصی	0/318	4/69	0/000	ضریب تبیین	0/145
سرمایه اقتصادی	0/179	2/64	0/009	ضریب تبیین تصحیح شده	0/136
سرمایه فرهنگی	0/019	0/273	0/785	اشتباه معیار بر آورد	16/70
اعتماد نهادی	0/040	0/579	0/563		
مشارکت اجتماعی	0/032	0/457	0/649	کمیت دوربین واتسون	1/715
آنالیز واریانس				کمیت f	15/99
				سطح معنی‌داری	0/000

نتیجه‌گیری

هدف اصلی در تحقیق حاضر، بررسی جامعه‌شناختی ارتباط انواع سرمایه‌ها با کیفیت زندگی بوده است. با این توضیح، مفاهیم کلیدی مطرح شده در این زمینه، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی و کیفیت زندگی می‌باشند.

آنچه از محتوای نظری مفاهیم سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی بر می‌آید، توجه به این نکته است که بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی ورزشکاران رابطه معنی‌دار مستقیم وجود دارد؛ در تأیید این مدعا نتایج تحقیقات انجام یافته (نازمحمد 1384)، گروسی (1387)، قاسمی‌زاده (1389)، روسلان و همکاران (2010)، ماجدی و لهسایی‌زاده (1385)، نیلسون و همکاران (2006)) و نظریات مطرح شده، بر موضوع یاد شده صحه گذاشته‌اند. تحقیق حاضر نیز این موضوع را تأیید کرده است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که نتایج تحقیقات و نظریات یاد شده قابل کاربرد در جامعه آماری مورد مطالعه می‌باشند. با توجه به یافته‌ها، بین سرمایه اقتصادی و کیفیت زندگی ورزشکاران رابطه معنی‌دار خطی و مستقیمی وجود دارد؛ این در حالی است که نتایج تحقیقات پیشین (احمدی 1388)، شلدون و مور) و نظریات مطرح شده (مارکس، جاستر و هانکیس)، بر موضوع یاد شده صحه گذاشته‌اند. تحقیق حاضر نیز این موضوع را تأیید کرده است. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که نتایج تحقیقات و نظریات یاد شده قابل کاربرد در جامعه آماری مورد مطالعه می‌باشند؛ هر چند مشخص شده است که اتکاء محض به اندازه‌گیری‌های پولی و اقتصادی به تنهایی نمی‌تواند بازگوکننده مناسب سطح کیفیت زندگی و یا سطح رضایت‌مندی مردم باشد (کمپل، 1976: 49). ولی مؤلفه‌های سرمایه اقتصادی (همچون درآمد و تسهیلات زندگی) می‌توانند به‌عنوان منبع مهم و تأثیرگذار بر روی کیفیت زندگی مورد سنجش قرار بگیرند.

یکی دیگر از یافته‌های مهم تحقیق حاضر ارتباط معنی‌دار سرمایه فرهنگی با برخی ابعاد کیفیت زندگی ورزشکاران بوده است؛ چیزی که به نوعی با محتوای نظری و تجربی ادبیات تحقیق همخوانی بالایی دارد. بنابراین، با لحاظ ارتباط معنی‌دار بین انواع سرمایه‌ها با کیفیت زندگی پیشنهادات زیر در راستای ارتقای کیفیت زندگی ورزشکاران قابل طرح است:

براساس یافته‌ها، بین سرمایه فرهنگی و بعد میزان استرس سازه کیفیت زندگی، همبستگی معنی‌دار خطی معکوسی وجود دارد؛ یعنی با افزایش میزان سرمایه فرهنگی، میزان استرس کاهش می‌یابد و برعکس؛ لذا می‌توان با ایجاد بستر مناسب برای ورزشکاران در راستای مطالعه کتاب، روزنامه، دسترسی به اینترنت و وسایل فرهنگی؛ آموزشی و مواردی مانند آن بر ارتقای کیفیت زندگی آنان افزود.

با توجه به معنی‌دار بودن ارتباط بین سرمایه اجتماعی ورزشکاران و کیفیت زندگی آنان، پیشنهاد می‌شود، بسترهای مناسب جهت رشد و توسعه ورزشکاری (اعم از امکانات مناسب، فضاهای عمومی ورزشی و...) مهیا گردد. همچنین تشکلهای غیردولتی، انجمن‌ها و مؤسسات ورزشی جهت ایجاد و توسعه فرهنگ عمومی ورزش و ورزشکاری می‌توانند با گسترش دامنه روابط ورزشکاران بر میزان سرمایه اجتماعی آنان افزوده و از قبل آن افزایش کیفیت زندگی آنان را موجب گردند.

در جهان امروز، یکی از عوامل تأثیرگذار بر کیفیت زندگی، مقوله اقتصادی است؛ چیزی که به نوعی در تحقیق حاضر نیز تأیید شده است. حال با عنایت به اینکه اکثریت ورزشکاران مورد مطالعه با درآمد کم، بدون خودرو و یا دارای خودروی پایین‌تر از 3/5 میلیون و اغلب بدون مسکن شخصی به فعالیت‌های ورزشی ادامه می‌دهند، لذا پیشنهاد می‌گردد شرایط مادی و رفاهی زندگی ورزشکاران در جهت مطلوب‌تر تغییر یابد تا در این صورت به فرد این امکان داده شود تا در قلمرو نفوذ خویش، مدیریت کیفیت زندگی خویش را در دست گیرد.

منابع

- احمدی، حبیب و اسلام، علیرضا (1388)، بررسی عوامل اقتصادی و اجتماعی مرتبط با کیفیت زندگی مردم بیرجند، مجله جامعه‌شناسی کاربردی، دوره 2، شماره 3، پائیز 88، صفحه 111-134.
- استونز، راب (1379)، متفکران بزرگ جامعه‌شناسی، ترجمه مهرداد میردامادی، تهران: مرکز.

- اونق، ناز محمد (1384). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی (مطالعه موردی شهر گنبد)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- بیرو، آلن (1380). فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر ساروخانی، چاپ چهارم، تهران: انتشارات کیهان.
- پاتنام، روبرت (1380). دموکراسی و سنت‌های مدنی، ترجمه محمد تقی دلفروز، تهران: نشر روزنامه اسلام.
- پاتنام، رابرت و کیان، تاجبخش (1384). سرمایه اجتماعی - اعتماد و توسعه، ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان، تهران، نشر شیراز.
- جلائی پور، حمیدرضا و محمدی، جمال (1387). نظریه‌های متأخر جامعه‌شناسی، تهران: نشر نی.
- گولد، جولیوس، کولب، ویلیام ل (1384). فرهنگ علوم اجتماعی، مترجم محمد جواد زاهدی، چاپ دوم، تهران: انتشارات مازیار.
- حشمت، م (1387). بررسی سرمایه اجتماعی در میان گروه‌های اجتماعی در شهر مراغه، دانشگاه آزاد اسلامی تبریز.
- خوارزمی، شهیندوخت (1384). کیفیت زندگی و الزامات عصر دیجیتال در ایران در اینترنت، سایت ایران و جامعه اطلاعاتی. www.iran.ir.
- عنبری، موسی (1389). بررسی تحولات کیفیت زندگی در ایران (1365 تا 1385)، مجله توسعه روستایی، دوره اول، شماره 2، بهار و تابستان، دانشگاه علوم اجتماعی تهران.
- غفاری، غلامرضا و نازمحمد، اونق (1385). سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی: مطالعه موردی شهر گنبد کاووس، مجله مطالعات اجتماعی ایران، انجمن جامعه‌شناسی ایران.
- غفاری، غلامرضا و امید، رضا (1388). کیفیت زندگی شاخص توسعه اجتماعی، تهران: نشر شیرازه.
- فیلد، جان (1386). سرمایه اجتماعی، ترجمه غلامرضا غفاری و حسین رضائی، تهران: انتشارات کویر.
- قاسمی زاد، علیرضا، حسین برنجیان تبریزی، محمدرضا عابدی، ام‌البنین برزیده (1389). بررسی مقایسه‌ای رابطه بین کیفیت زندگی با عزت نفس، کانون کنترل، استرس و سرمایه اجتماعی فرزندان شاهد و ایثارگر فارس، فصلنامه علمی پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت

- آموزش، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، سال اول، شماره 4، زمستان 89، ص 114-107.
- گروسی، سعیده و نقوی، علی (1387)، سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی در شهر کرمان، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال هشتم، ش 31 و 30.
- ماجدی، سید مسعود و لهسایی، عبدالعلی (1385)، بررسی متغیرهای زمینه‌ای سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی، مطالعه موردی در روستاهای استان فارس، فصلنامه روستا و توسعه، سال نهم، شماره 4
- محمدپور، نیر (1390)، مطالعه جامعه‌شناختی گرایش زندانیان (مرد) نسبت به اعمال عدالت ترمیمی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی زندانیان تبریز)، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد تبریز.
- مختاری، مرضیه و نظری، جواد (1389)، جامعه‌شناسی کیفیت زندگی، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- ممتاز، فریده (1381)، انحرافات اجتماعی، دیدگاه‌ها و نظریه‌ها، چاپ اول، تهران: شرکت سهامی انتشارات.
- ممتاز، فریده (1383)، معرفی مفهوم طبقه از دیدگاه بورديو، پژوهشنامه علوم انسانی، شماره 41-42، بهار و تابستان، ص 149-160.
- نجات، سحرناز (1387)، کیفیت زندگی و اندازه‌گیری آن، مجله تخصصی اپیدمیولوژی ایران، دوره 4، شماره 2: ص 57-62.
- نور اخولی، امین (1383)، ورزش و جامعه، ترجمه حمید رضا شیخی، چاپ دوم، تهران: نشر بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی و سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها، انتشارات سمت.
- Bentham j, 1789, **An introduction to the principles of morals and legislation**, New York, Hafner.
- Bourdieu, P, 1986, the forms of Capital, in, J.G.Richardson (ed.), **Handbook of theory and Research for the sociology of education**, New York, Greenwood Press.
- Campbell, A. et al, 1976, **the Quality of American Life Perception, Evaluation and Satisfaction**, New York, Russell.
- Haaj yousefi, A, 2002, life quality and the reformative procedures, **Social Workers quarters**, Social and Rehabilitation University, Tehran. No: 8.

- Kastching, H. Freeman, H. Satonus, N,1998, **Quality of life in mental disorder**,New York, John Wiley and Sons.
- Murray, C,1998, **In pursuit of happiness and good government**, New York, Simon and Schuster.
- Nilson J, Masud Rana, A.M. Nahar Kabir, Z, 2006, Social Capital and Quality of Life among doctor of pharmacy students. **Am J Pharm Educ**, Vol,72(6).
- Phillips, D,2006, **Quality of life, concept, policy and practice**, London, Routledge.
- Roslan, A. Russayani, I, Nor azam.A,2010, The Relationship between Social Capital and Quality of Life Among Rural Households inTerengganu, Malaysia, **International Journal of Sustainable Development** ,Vol 01,No, 05, pp,99-106.
- weiss, O, 2010, **principles of sport sociology**, Tran:Keramatoolah Rassekh, Tehran, Ney press, 1st Edition.

